

วิพากษ์หนังสือ / Book Review

หนังสือฟิกฮ์ อัลมันฮะญีย์ เล่มที่ 6 เรื่องการซื้อขาย**ผู้เขียน:** มุศฎาะฟา อัลคิน และ มุศฎาะฟา อัลบุฆอ**สำนักพิมพ์:** สำนักพิมพ์ ดารุลกออิม์ ดิมิชุก, 1987**ผู้วิพากษ์:** อับดุลอาซิส แวนาแว*

: มุฮัมมัดซาก็ เจ๊ะหะ**

ข้อมูลเบื้องต้นของหนังสือเล่มนี้ ชื่อหนังสือ อัลฟิกฮ์ อัลมันฮะญีย์ เล่ม 6 เป็นหนังสือภาษาอาหรับ ผู้เขียนมี 2 ท่าน 1.มุศฎาะฟา อัลคิน 2.มุศฎาะฟา อัลบุฆอ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ยึดหลักนิติศาสตร์ในแนวของชาฟีอีย์ รวบรวมบทต่าง ๆ ที่มีคุณค่าจากบทบัญญัติอิสลามนำเสนอเรื่องหลัก ๆ ของแต่ละบท เช่น คำนิยาม อธิบายการบัญญัติเค็ลล์ลัของการบัญญัติ องค์ประกอบสำคัญ กฎเกณฑ์ และข้อกำหนด พร้อมระบุหลักฐาน หรือเหตุผลข้อแต่ ละข้อกำหนดประกอบด้วย 10 บท บทที่ 1. เรื่องการซื้อขาย บทที่ 2. การซื้อขายล่วงหน้า บทที่ 3.ริบา บทที่ 4. การ แลกเปลี่ยนเงินตรา บทที่ 5 การกู้ยืม บทที่ 6 การยกให้ บทที่ 7 การเช่า-การจ้าง บทที่ 8 การตั้งรางวัล บทที่ 9 การ ประนีประนอม และบทที่ 10 การโอนหนี้

ในส่วนขอเนื้อหาผู้เขียนได้กล่าวถึงเรื่องการซื้อขายความหมายของการซื้อขาย องค์ประกอบของการซื้อขาย การรับสินค้าและความรับผิดชอบสินค้า สิทธิในการตัดสินใจจะซื้อจะขาย การซื้อขายที่ศาสนาอนุญาตและการซื้อขาย ที่ต้องห้าม ระเบียบการซื้อขายตลอดจนการยกเลิกข้อตกลง ริบา ทรัพย์สินที่จะเกิดริบา สาเหตุที่ทำให้เกิดริบา ประเภท ของริบา ดอกเบี้ยเงินกู้ การแลกเปลี่ยนเงินตรา ข้อกำหนดทางศาสนบัญญัติของการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตรา เงื่อนไขการแลกเปลี่ยนเงินตรา การกู้ยืม คำนิยามของนักนิติศาสตร์อิสลาม การบัญญัติการกู้ยืม เค็ลล์ลัของการบัญญัติ การกู้ยืม เงื่อนไขของทรัพย์สินที่จะกู้ยืม การยกให้ องค์ประกอบสำคัญและเงื่อนไขการให้ การเช่า-การจ้าง การ บัญญัติเรื่องการเช่าและการจ้าง องค์ประกอบและเงื่อนไขของการเช่าและการจ้าง การตั้งรางวัล โดยการตั้งรางวัลถูก บัญญัติอยู่ในหลักศาสนา มีหลักฐานจากหะดีษ เค็ลล์ลัเรื่องการตั้งรางวัล องค์ประกอบสำคัญของการตั้งรางวัล ข้อกำหนดของการตั้งรางวัล การประนีประนอม บัญญัติเรื่องการประนีประนอม เค็ลล์ลัในการบัญญัติเรื่องการ ประนีประนอม ประเภทของการประนีประนอม การโอนหนี้ องค์ประกอบของการโอนหนี้และเงื่อนไข ข้อกำหนดของ การโอนหนี้ สิ้นสุดการโอนหนี้

ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาหลักเกี่ยวกับมุอามาละต โดยการกล่าวถึงบทบัญญัติการซื้อขายที่เป็นบทแรก และ ลงท้ายด้วยการโอนหนี้ ซึ่งมีเนื้อหาพอสังเขปดังนี้ ความหมายของการซื้อขายตามหลักภาษา หมายถึง การ แลกเปลี่ยนสิ่งหนึ่ง, โดยไม่คำนึงว่าสองสิ่งนำมาแลกเปลี่ยนกันนั้นจะเป็นทรัพย์สินหรือไม่ และให้ความหมายของการ ซื้อขายตามหลักนิติศาสตร์อิสลาม หมายถึง ข้อตกลงแลกเปลี่ยนสิ่งที่เป็นทรัพย์สินกับสิ่งที่เป็นทรัพย์สิน เพื่อให้อีก ฝ่ายหนึ่งครอบครองตลอดไป

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาชะรีอะฮ์ คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

** Asst. Prof. Ph.D. (law) อาจารย์ประจำสาขาวิชาชะรีอะฮ์ (กฎหมายอิสลาม) คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

บทบัญญัติการซื้อขายประกอบด้วยหลักฐานจากอัลกุรอาน อัล-หะดีษ และอิจมาอ(ความเห็นของนักวิชาการที่ไม่มีใครปฏิเสธ) และยังได้อธิบายเคล็ดลับที่อัลลอฮ์ทรงบัญญัติการซื้อขายว่า มนุษย์มีความต้องการปัจจัยในการดำรงชีพ และมนุษย์ไม่สามารถผลิตปัจจัยเหล่านั้นได้ต้องมีการแลกเปลี่ยนซึ่งหมายถึงการซื้อขายนั่นเอง

สัญญาซื้อขายเป็นข้อตกลงและข้อตกลงนั้นต้องมีองค์ประกอบ

องค์ประกอบแรก ต้องมีคู่ทำสัญญาซื้อขายที่บรรลุนิติภาวะ มีสติปัญญาที่สมบูรณ์ ต้องเป็นผู้ที่สมัครใจทำสัญญาซื้อขาย คู่ทำสัญญาซื้อขายต้องเป็นคนละคนกัน และต้องมองเห็นในทรัพย์สินที่จะทำสัญญาซื้อขาย

องค์ประกอบที่สอง ถ้อยคำที่ใช้ในการทำสัญญาซื้อขาย ซึ่งสัญญาการซื้อขายนั้นเป็นสัญญาที่บ่งบอกให้รู้ว่าต้องการทำสัญญาซื้อขาย และเงื่อนไขของถ้อยคำที่ใช้ในการทำสัญญาซื้อขายต้องมีข้อเสนอและคำสนองที่สอดคล้องกัน และจะต้องไม่นำไปผูกพันกับเงื่อนไขใด ๆ หรือตั้งกำหนดเวลา

องค์ประกอบที่สาม สินค้าและราคา สินค้าที่จะทำสัญญาซื้อขายต้องเป็นสินค้าที่มีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขาย เป็นสินค้าที่มีประโยชน์ มีความสามารถที่พร้อมจะส่งมอบได้ สินค้าและราคาต้องอยู่ในอำนาจการปกครองหรือเป็นกรรมสิทธิ์ของคู่ทำสัญญาซื้อ-ขายและต้องเป็นที่รู้จักกันดีสำหรับคู่ทำสัญญาซื้อขาย การรับสินค้าและความรับผิดชอบต่อสินค้า สิทธิในการตัดสินใจจะซื้อจะขาย เมื่อสัญญาซื้อขายสมบูรณ์ และสินค้านั้นยังคงอยู่ในมือของผู้ขาย ผู้ขายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในสินค้านั้น ถ้าหากผู้ซื้อได้รับสินค้านั้นไปแล้ว สินค้านั้นจะอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ซื้อ แต่ศาสนาอิสลามก็ยังให้โอกาสที่จะตัดสินใจจะซื้อจะขายได้ 3 กรณี

1. สิทธิในการตัดสินใจจะซื้อจะขายขณะอยู่ในสถานที่ตกลงซื้อขาย
2. สิทธิในการตัดสินใจจะซื้อจะขายตามเงื่อนไข
3. สิทธิในการตัดสินใจจะซื้อจะขายเพราะมีตำหนิเกิดขึ้น

ผู้เขียนยังได้นำเสนอการซื้อขายที่ศาสนานุญาตและการซื้อขายที่ต้องห้าม

การซื้อขายที่ศาสนานุญาตมีดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการขายสิ่งที่เขาซื้อมา และรับไว้แล้ว ด้วยราคาเดียวกับที่เขาซื้อมา โดยไม่ได้ระบุราคานี้ หรือเขากล่าวแก่ผู้ซื้อว่า : ฉันให้ท่านครอบครองข้อตกลงนี้

2. อัลอิซรออก เหมือนกับ วัตถุประสงค์ แต่ อัลอิซรออกเป็นการขายสินค้าเพียงบางส่วน ไม่ใช่ทั้งหมดเช่นกล่าวแก่ผู้ซื้อว่า ฉันให้ท่านมีส่วนร่วมในข้อตกลงนี้ ครั้งหนึ่งด้วยราคาครึ่งหนึ่งของมันเป็นต้น

3. อัลมูรออะซะห์ คือ การซื้อขายสิ่งที่ตนซื้อและรับมาแล้ว ด้วยราคาเท่ากับที่ซื้อมาพร้อมบวกกำไรที่กำหนดขึ้น

4. อัลมูซาตอะซะห์ คือ การขายสิ่งที่ตนซื้อและรับมาแล้วด้วยราคาเท่ากับที่ซื้อมา พร้อมลดราคาลง หรือยอมขาดทุนเป็นจำนวนที่แน่นอน

ส่วนการซื้อขายที่ต้องห้ามผู้เขียนได้นำเสนอ การซื้อขายที่ต้องห้ามตกเป็นโมฆะ และการซื้อขายที่ต้องห้ามแต่ไม่ตกเป็นโมฆะ

การซื้อขายที่ต้องห้ามตกเป็นโมฆะ ซึ่งได้แก่

1. การขายน้ำมันที่ยังอยู่ในเต้านมก่อนที่จะรีด ขายชนสัตว์ที่ยังอยู่กับตัวสัตว์โดยยังไม่ได้ตัดคอก และการขายผลไม้ที่อยู่กับต้นก่อนสุก

2. การซื้อขายที่มีความเสี่ยง

3. การซื้อขายที่มีข้อตกลงสองแบบอยู่ในการซื้อขายเดียว

4. การขายแบบมีมัดจำ

5. การขายหนี้ด้วยหนี้

6. ขายสินค้าก่อนรับมันมา

การขายที่ห้ามแต่ไม่ตกเป็นโมฆะ ซึ่งได้แก่

1. การขายสัตว์ที่ถูกกักไว้โดยไม้รีดนม

2. ปันราคาสินค้าให้สูงขึ้น

3. การขายของคนเมืองให้แก่คนชนบท

4. การออกไปตักพบกองคาราวานสินค้า

5. การกักตุนสินค้า

6. การขายตัดราคาและการแย่งซื้อแย่งขาย

7. การค้าขายกับบุคคลที่รู้กันดีว่าทรัพย์สินของเขาทั้งหมดเป็นสิ่งที่ต้องห้าม

ผู้เขียนได้กล่าวถึงระเบียบการซื้อขายตลอดจนการยกเลิกข้อตกลง ส่วนหนึ่งของระเบียบการซื้อขาย 1. ต้องมีความยืดหยุ่นในการซื้อขาย 2. มีสัจจะในการทำธุรกิจ 3. ไม่ต้องสาบานถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องจริง 4. ทำทานให้มากขณะอยู่ในตลาดและขณะทำการซื้อขาย 5. การบันทึกและอ้างอิงพยาน

ในการยกเลิกข้อตกลงมีองค์ประกอบและเงื่อนไขเหมือนกับการทำข้อตกลง ต้องมีการอนุญาต(คำเสนอ)และกอบูล(คำสนอง) ส่วนเงื่อนไขของการยกเลิกคือ 1. ทั้งสองฝ่ายต้องเต็มใจ 2. ในการยกเลิกข้อตกลงจะต้องไม่มีการเกินเลยหรือหย่อนไปกว่าข้อตกลงผู้เขียนได้ยกทัศนะของทัศนะของอิมามมาลิก ซึ่งอิมามมาลิกได้ให้ทัศนะในเรื่องนี้ว่า การยกเลิกข้อตกลง ถือเป็นการทำข้อตกลงซื้อขายกันใหม่

ถึงแม้ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ยึดหลักนิติศาสตร์ในแนวของชาฟีอีห์ แต่ผู้เขียนก็ไม่ละเลยที่จะนำทัศนะของอิมามท่านอื่นมานำเสนอในหนังสือของตน ซึ่งให้เห็นว่าผู้เขียนเป็นผู้ที่ไม่ยึดติดกับทัศนะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี

ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงการซื้อขายล่วงหน้า ซึ่งเป็นการขายชนิดหนึ่งที่อยู่ในช้อยกเว้นของการขายสินค้าที่ยังไม่มีและขายสิ่งที่ยังขายยังไม่ได้ครอบครองไว้ เหตุที่อัลลอฮ์ทรงบัญญัติการซื้อขายล่วงหน้าเพราะประชาชนมีความต้องการซื้อขายแบบนี้โดยได้ยกหะดีษที่รายงานโดยอับดุลเลาะห์ บุตร อับบาส (ร.ด) ได้รายงานว่า “ท่านนบีมาถึง มะดีนะฮ์โดยพวกเขายังทำการซื้อขายผลไม้ล่วงหน้าเป็นเวลาหนึ่งปีและสองปีท่านได้กล่าวว่า: ” ผู้ใดซื้อขายล่วงหน้า ให้เขาจงซื้อขายล่วงหน้าในเครื่องตั้งที่รู้แน่นอน และในเครื่องตั้งที่รู้แน่นอน โดยมีกำหนดเวลาที่รู้แน่นอน” (รายงานโดยบุคอรี: การซื้อขายล่วงหน้า บท การซื้อขายล่วงหน้า ในเครื่องตั้งที่รู้แน่นอน เลขที่ 2125 มุสลิมในเรื่อง

มุซกาอหฺ บท: การซื้อขายล่วงหน้า เลขที่ 1604

จะเห็นว่าในการอ้างอิงหะดีษผู้เขียนมีการอ้างอิงที่ละเอียด มีการบอกว่าหะดีษมาจากใคร บทไหนเรื่องอะไร เลขที่หะดีษ

นอกจากนี้ผู้เขียนกล่าวถึง ริบา ในหลักนิติศาสตร์อิสลามริบาคือข้อตกลงที่เกิดขึ้นในทรัพย์สินที่ถูกกำหนดไว้แล้วซึ่งไม่รู้ว่าจะเท่ากันตามมาตรฐานของศาสนาขณะทำข้อตกลงหรือมีค่าแลกเปลี่ยนกันทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การแลกเปลี่ยนเงินตรา คือการที่แต่ละฝ่ายนำสิ่งที่มีค่าของตนที่เป็นประเภทเงินตรามาซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน หรือคือการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตรา กับเงินตรา การกู้ยืม คือ การให้ผู้อื่นครอบครองสิ่งหนึ่งที่เป็นทรัพย์สิน โดยจะต้องใช้คืนสิ่งที่ใช้คืนกันได้ โดยไม่มีส่วนเกิน การยกให้ คือ ข้อตกลงที่บอกแก่อีกฝ่ายหนึ่งให้เข้าครอบครองสิ่งของเป็นกรรมสิทธิ์โดยไม่มีค่าตอบแทน ในขณะที่ผู้ให้ยังมีชีวิตอยู่โดยสมัครใจ การเช่า-การจ้างโดยผู้เขียนได้นำเสนอความหมายจาก

เจ้าของหนังสือ คือ ทำการตกลงกันบนผลประโยชน์ที่มีจุดมุ่งหมายที่รู้จักดีแลงเปลี่ยนกับการใช้งานและอนุญาตให้เอาประโยชน์โดยมีค่าตอบแทนที่รู้จัก

ผู้วิพากษ์มีความเห็นว่า การให้ความหมายที่ผู้เขียนได้นำเสนอความหมายของการเช่า-การจ้าง จากหนังสือ มุขนิมัตต์ตัจ ยังไม่ชัดเจนควรมีการอธิบายเพิ่มเติม การตั้งรางวัล คือการผูกพันค่าตอบแทนที่กำหนดแน่นอนให้แก่การทำงานที่แน่นอนที่รู้จักดีหรือยังไม่รู้จากตัวบุคคลที่แน่นอนหรือไม่รู้ตัวบุคคลหมายความว่าชิ้นงานนี้เกิดจากคนทำงานที่รู้ตัวแน่นอนหรือไม่รู้ชิ้นงานที่แน่นอน การประนีประนอม คือข้อตกลงที่จะทำให้เกิดการประนีประนอมและขจัดข้อพิพาทออกไป การโอนหนี้ คือข้อตกลงโอนหนี้จากความรับผิดชอบหนึ่งไปยังอีกความรับผิดชอบหนึ่ง

บทสรุปจากการวิพากษ์ที่ผู้วิพากษ์ได้ทำการวิพากษ์มีดังนี้ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ง่าย นำเสนอเนื้อหาที่ประกอบด้วยคำนิยาม อธิบายการบัญญัติเคิลล์ดัลบของการบัญญัติ องค์ประกอบสำคัญ กฎเกณฑ์ และข้อกำหนด พร้อมระบุหลักฐาน

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ยึดหลักนิติศาสตร์ในแนวของชาฟีอี รวบรวมบทต่าง ๆ ที่มีคุณค่าจากบทบัญญัติอิสลามนำเสนอเรื่อง หรือเหตุผลข้อแต่ละข้อกำหนดประกอบด้วย 10 บท ประกอบด้วย 1.การซื้อขาย 2.การซื้อขายล่วงหน้า 3.ริบา 4. การแลกเปลี่ยนเงินตรา 5.การกู้ยืม 6.การยกให้ 7.การเช่า-การจ้าง 8.การตั้งรางวัล การประนีประนอม และ 10 การโอนหนี้

ในภาพรวมเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาที่ค่อนข้างครอบคลุม มีเนื้อหาที่กะทัดรัดไม่ยาวจนเกินไป มีการยกหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ และทัศนะของนักวิชาการที่น่าเชื่อถือ และมีการอ้างอิงที่ละเอียดชัดเจน เป็นหนังสือที่เหมาะสมแก่การอ่านสำหรับนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป